

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Грабека Ярослава Августовича на тему «Формування та розвиток ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка (протокол розширеного засідання кафедри економіки № 10 від 30 грудня 2025р.)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з державними науково-технічними програмами, напрямками науково-дослідних робіт університету та кафедри, де здійснювалась підготовка здобувача.

Підвищення ефективності національної економіки, покращення її конкурентних позицій в глобальному вимірі вимагають системних кількісних та якісних перетворень. Одним із таких завдань є формування замкнутих виробничих ланцюгів або, як їх ще називають, ланцюгів вартості. В першу чергу це стосується виробництва у тих секторах економіки, що володіють достатньою сировинною базою і спроможні забезпечити максимізацію доданої вартості, пропонуючи на внутрішньому та зовнішньому ринку кінцевий продукт.

В першу чергу до таких секторів економіки України відноситься аграрний. Це пов'язано з інтенсивним розвитком вітчизняного сільськогосподарського виробництва та багаторічним досвідом функціонування переробної промисловості, тісної господарської співпраці сільськогосподарських товаровиробників та підприємств харчової промисловості.

Наразі Україна має статус глобального експортера сільськогосподарської сировини та імпортера готової продукції. Це слабка позиція оскільки економіка несе подвійні втрати – вивозить товари із найнижчою часткою доданої вартості, суттєво втрачаючи в ціні, і ввозить товари з найвищою часткою доданої вартості, втрачаючи дефіцитні валютні ресурси. Надмірний експорт сільськогосподарської сировини спричиняє стагнацію переробної промисловості, дефіцит багатьох видів продовольства на внутрішньому ринку, продовольчу інфляцію, втрати державного бюджету тощо. Вирішення проблеми слід пов'язувати з відновленням вертикально-інтегрованих господарських зв'язків між виробниками другої та третьої сфери агропромислового комплексу та розвитку на цій основі ланцюга вартості в аграрному секторі економіки країни. З чого можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Грабека Я.А. виконано на дійсно актуальну тему.

Дисертаційна робота підготовлена відповідно до тематики науково-дослідної роботи Уманського національного університету «Концептуальні засади та механізми сталого розвитку України» (№0121U112522) і «Соціально-економічні пріоритети розвитку національної продовольчої системи в умовах глобалізації» (0111U010418),

у якій відповідно до мети та завдань автором обґрунтовано комплекс прямих та непрямих заходів державної політики і приватного бізнесу, спрямованих на формування та розвиток ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції.

2. Мета і завдання дослідження.

Метою дисертаційної роботи є теоретико-методичне обґрунтування засад і розробка практичних рекомендацій щодо формування та розвитку ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції.

Для реалізації мети поставлено і вирішено наступні завдання: сформульовано суть категорії «ланцюг вартості в аграрному секторі економіки»; ідентифіковано проблеми формування доданої вартості в аграрному секторі економіки; обґрунтовано методичні аспекти формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки; проведено оцінку обсягів виробництва та досліджено канали збуту сільськогосподарської продукції; проведено оцінку обсягів виробництва промислової продукції та досліджено канали постачання сировини в переробній промисловості України; досліджено міжнародний досвід виробництва та розподілу сільськогосподарської сировини; проведено моделювання кількісних параметрів впливу ключових факторів ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції; розроблено стратегію формування та розвитку ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції; запропоновано організаційно-економічний механізм формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.

В дисертаційній роботі Грабека Я.А. чітко визначено об'єкт та предмет дослідження. Мета роботи відповідає її темі, а завдання окреслюють перелік проблем вирішення яких дозволяє досягнути мети. Висновки проведеного дослідження витікають із завдань, сформульованих на початку роботи. Дослідження розгортається в логічній послідовності – теоретико-методичне обґрунтування проблеми, проведення її кількісного та якісного аналізу з метою виявлення критичних точок та невикористаних резервів, пропозиція та обґрунтування ймовірних способів вирішення проблеми.

Достовірність та наукова цінність наукових положень, висновків і пропозицій дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованими. Це підтверджується: 1) опрацюванням значного масиву літературних джерел, що включають нормативні акти, публікації вітчизняних та закордонних експертів із аграрної проблематики, тематики ланцюга вартості та доданої вартості, глобалістики та євроінтеграції тощо; 2) використанням широкої статистичної бази, що включає дані Державної служби ста-

тистки України, Статистичної Організації Європейської Комісії, Світового Банку, ОЕСР-ФАО; 3) застосуванням широкого арсеналу якісних та кількісних методів наукового дослідження.

Новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження має достатній рівень апробації у наукових виданнях – ключові результати дослідження автора знайшли своє відображення в семи публікаціях у фахових виданнях та оприлюднені на десяти всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, в тому числі закордоном.

Результати дисертаційного дослідження Грабека Я.А. роблять достатній вклад у розвиток теорії та практики ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції із врахуванням геополітичного та економічного контексту російсько-українського збройного конфлікту.

4. Наукова новизна одержаних результатів проведених досліджень.

Визначається обґрунтуванням нових та удосконаленням існуючих теоретико-методичних та прикладних рекомендацій здійснення державної аграрної політики та приватної підприємницької ініціативи, спрямованих на формування та розвиток ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції. Найбільш суттєвими результатами дисертаційного дослідження, які характеризують її наукову новизну, є наступні:

1) удосконалено:

- теоретико-методичний підхід до формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки в умовах євроінтеграції, який, на відміну від існуючих, виділяє гносеологічний, нормативний та організаційний аспекти. Гносеологічний аспект представлений еволюцією теорії вартості. Її кульмінацією стала модель «витрати-випуск», в якій остаточно сформульовано сучасний підхід до таких категорій, як «додана вартість», «проміжне споживання», «валовий випуск». Нормативний аспект базується на загальноприйнятому підході до визначення факторів, умов та правил розрахунку доданої вартості, що міститься в СНР ООН. Організаційний аспект полягає у трансформації каналів розподілу сировини сільськогосподарськими товаровиробниками та каналів її постачання на переробні підприємства. Такий підхід розвиває теорію і методику аграрної економіки;

- теоретико-методичний підхід до оцінки експортної спеціалізації аграрного сектору економіки України. На основі чіткого розподілу експортованої агропродовольчої продукції по двох групах – первинної сировини і переробленої продукції різних стадій, такий підхід, на відміну від існуючих, дозволяє відстежувати тенденцію включеності вітчизняної сільськогосподарської продукції в альтернативні ланцюги вартості – внутрішній і глобальний;

- організаційно-економічний механізм формування та розвитку ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції. На відміну від існуючих, в ньому обґрунтовано спонукальний мотив політичної та комерційної мотивації підвищувати рівень життя домогосподарств, як єдиний спосіб збільшення ємності внутрішнього ринку. Ідентифікація справжніх причинно-наслідкових зв'язків є науковою основою для припущення безальтернативності запропонованих заходів, спрямованих не лише на формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України, але й розвитку внутрішнього ринку;

- трактування поняття «ланцюг вартості в аграрному секторі економіки України». На відміну від існуючих, пропонується вважати, що це послідовність дій, яку виконують товаровиробники другої і третьої сфери агропромислового комплексу, щоб забезпечити постачання продуктів кінцевому споживачу; послідовність дій означає логічний поетапний рух технологічно-спорідненої продукції по стадіях виробництва, починаючи із випуску сільськогосподарської сировини, продовжуючи її промисловою переробкою і закінчуючи постачанням напівфабрикатів та готових продуктів кінцевим споживачем. Такий підхід дозволить більш чітко ідентифікувати фактори та умови, що впливають на виробництво доданої вартості в аграрному секторі економіки та створить теоретико-методичну основу для ефективної аграрної політики держави;

- уточнено кількісні параметри впливу проміжного споживання сільським, лісовим та рибним господарством України продукції вітчизняного походження на випуск валової доданої вартості: для збільшення виробництва валової доданої вартості сільським, лісовим та рибним господарством України на 1%, споживанням ним проміжної продукції вітчизняного походження має зрости на 6,5%. Це створює науково-обґрунтовану методичну умову для більш точного планування необхідної кількості ресурсів, витрат та очікуваного результату – збільшення випуску валової доданої вартості в сільському, лісовому та рибному господарстві України;

- уточнено вплив ключових виробничих факторів на виробництво валової доданої вартості в сільському, лісовому та рибному господарстві України: мінливість варіації валової доданої вартості в сільському, лісовому та рибному господарстві України на 82% формується обсягом капіталу. Отже, єдиним резервом збільшення обсягів продукування валової доданої вартості є обсяг капіталу. Це забезпечує вибір та комбінування найбільш ефективних заходів аграрної політики;

- уточнено вплив проміжного споживання продукції сільського, лісового та рибного господарства на виробництво валової доданої вартості харчовою промисловістю України: економічна ефективність проміжного споживання продукції сільського, лісового та рибного господарства вітчизняного виробництва порівняно із аналогічним імпортом, при виробництві валової доданої вартості харчовою промисловістю України, вдвічі вища. Це основа раціонального підходу до обґрунтування страте-

гії розвитку вітчизняного аграрного сектору економіки - головним каналом постачання сільськогосподарської сировини для підприємств харчової промисловості України, має бути саме внутрішнє виробництво;

- уточнено вплив поглиблення інтеграції Україна-ЄС на продукування валової доданої вартості в аграрному секторі економіки: вплив відсутній. Це емпіричний аргумент, що дає розуміння - інтеграція Україна-ЄС в частині ПВЗВТ не є автоматичною гарантією формування та розвитку ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України. Вона є лише інструментом, яким українським виробникам ще належить скористатися;

2) набуло подальшого розвитку:

- перелік засобів досягнення тактичних цілей у стратегії формування та розвитку ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції, переважна частина яких спрямована на відновлення та інтенсивний розвиток усіх тваринницьких галузей. Насамперед молочного і м'ясного скотарства, як галузей, що випускають високомаржинальну вторинну сировину. Це забезпечує теоретико-методичне обґрунтування державної аграрної політики, спрямованої не лише на підтримку сільського господарства, але й на розвиток харчової промисловості;

- хронологічна послідовність використання засобів формування та розвитку ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції, які мають забезпечити поетапний перехід чотирьох станів виробництва: стабілізація поголів'я сільськогосподарських тварин, площ кормових угідь, пасовищ, сінокосів, плодово-ягідних насаджень, виноградників тощо; збільшення поголів'я сільськогосподарських тварин, площ кормових угідь, пасовищ, сінокосів, плодово-ягідних насаджень, виноградників тощо, впровадження системи НАССР в аграрному секторі економіки; збільшення виробництва продовольчих напівфабрикатів та готової їжі для потреб внутрішнього ринку; збільшення частки продовольчих напівфабрикатів та готової їжі українських виробників на ринку ЄС.

5. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співавторами.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено в 17 наукових працях, з яких 7 статей у фахових виданнях України та 10 - матеріали Міжнародних та Всеукраїнських наукових конференцій.

6. Список опублікованих праць за темою дисертації:

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Грабек Я.А. Ланцюг вартості: суть категорії та методичне значення. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2023. Випуск

102. Частина 2. С. 26-35. DOI: 10.32782/2415-8240-2023-102-2-26-35 (0,66 умов. друк. арк.).

2. Грабек Я.А. Додана вартість в сільськогосподарському виробництві України стан та фактори впливу. *Ефективна економіка*. 2023. №11. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.81> (0,98 умов. друк. арк.).

3. Мудрак Р.П., Грабек Я.А. Глобальні ланцюги вартості у виробництві продовольства та місце України в них. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2023. Випуск 103. Частина 2. С. 16-29. DOI: 10.32782/2415-8240-2023-103-2-16-29 (0,84 умов. друк. арк.; особистий внесок автора полягає у аналізі останніх досліджень та публікацій по темі статті, розрахунку сальдо торгівлі України агропродовольчою продукцією, групуванні агропродовольчої продукції, визначення коефіцієнта експортної спеціалізації – 0,42 умов. друк. арк.);

4. Грабек Я.А. Методичні аспекти формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2024. Випуск 104. Частина 2. С. 83-94. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-104-2-83-94 (0,84 умов. друк. арк.).

5. Грабек Я.А. Переробна промисловість України: стан та головні фактори впливу. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2024. Випуск 105. Частина 2. С. 41-51. DOI 10.32782/2415-8240-2024-105-2-41-51 (0,66 умов. друк. арк.).

6. Грабек Я.А. Стан та перспективи розвитку тваринницьких галузей сільського господарства України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2025. Випуск 106. Частина 2. С. 197-207. DOI: 10.32782/2415-8240-2025-106-2-197-207 (0,74 умов. друк. арк.).

7. Грабек Я.А. Вплив відкритості економіки на виробництво доданої вартості в харчовій промисловості України. *Український журнал прикладної економіки і техніки*. 2025. Том 10. № 2. С. 237-241. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-2-47> (0,65 умов. друк. арк.).

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Грабек Я.А. Трансформаційні перетворення в аграрному секторі економіки України. *Актуальні питання сучасної економіки: матеріали XIV всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю, м. Умань, 15 листопада 2022 р. Умань, 2022. С. 294-295. (0,1 умов. друк. арк.).*

2. Грабек Я.А. Методичні аспекти категорії «додана вартість». *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Умань, 25 травня 2023 р. Умань, 2023. С. 43-44. (0,11 умов. друк. арк.).*

3. Грабек Я.А. Додана вартість в аграрному секторі економіки України. *Трансформації особистості, суспільства та ринку праці: виклики майбутнього та вплив на освіту*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 20-22 вересня 2023 р., Харків, 2023. С. 394-395. (0,14 умов. друк. арк.).

4. Грабек Я.А. Додана вартість та канали розподілу сільськогосподарської продукції. *Актуальні питання сучасної економіки*: матеріали XV Всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю, м. Умань, 15 листопада 2023 р. Умань, 2023. С. 178-180. (0,14 умов. друк. арк.).

5. Грабек Я.А. Розвиток харчової промисловості, як умова формування внутрішнього ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України. *Innovations and prospects in modern science: Proceedings of the 6th International scientific and practical conference*, Stockholm, Sweden, June 5-7, 2023. Stockholm, 2023. С. 509-515. (0,28 умов. друк. арк.).

6. Грабек Я.А. Українсько-європейська торгівлі м'ясом та м'ясопродуктами. *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин*: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції, м. Умань, 27 травня 2024 р. Умань, 2024 С. 104-106. (0,13 умов. друк. арк.).

7. Грабек Я.А. Додана вартість в сільському господарстві України: динаміка та ключові фактори впливу. *Сталий розвиток економіки: тренди та перспективи*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Умань, 15 жовтня 2024 р. Умань, 2024. С. 145-147. (0,09 умов. друк. арк.).

8. Грабек Я.А. Інновації у виробництві продовольства, як безальтернативна умова розвитку внутрішнього ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України. *Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 7-8 листопада 2024 р. Кропивницький, 2024. С. 139-140. (0,14 умов. друк. арк.).

9. Грабек Я.А. Агрохолдинг: суть, переваги та недоліки в контексті формування внутрішнього ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини: нові реалії та можливості*: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 6-7 грудня 2024р. Львів-Торунь, 2024. С. 39-41. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-440-8-8> (0,13 умов. друк. арк.).

10. Грабек Я.А. Проблеми формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України. *European congress of scientific discovery: Proceedings of the 4th International scientific and practical conference*, Madrid, Spain, April 1-3, 2025. Madrid, 2025. С. 341-345. (0,21 умов. друк. арк.).

7. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Полягає у тому, що сформульовані та обґрунтовані автором теоретико-методичні та практичні рекомендації дають можливість підвищити ефективність функціонування аграрного сектору економіки України в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів, за рахунок заходів державних та підприємницьких інститутів, спрямованих на формування і розвиток внутрішнього ланцюга вартості.

Запропоновані в дисертації науково-методичні підходи та рекомендації доведені до конкретних пропозицій, що мають наукове та прикладне значення:

- методика розрахунку коефіцієнта експортної спеціалізації; хронологічна послідовності використання засобів формування та розвитку ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції, які мають забезпечити поетапний перехід чотирьох станів виробництва, - рекомендовані відділом агропромислового розвитку, екології та взаємодії з органами місцевого самоврядування Уманської районної державної та військової адміністрації для забезпечення на районному рівні науково-обґрунтованого планування та проведення державної аграрної політики (довідка № 1915/01-01-09 від 31.07.2025р.);

- окремі положення дисертації використовуються у навчальному процесі Уманського національного університету при викладанні дисциплін «Аграрна економіка», «Державне регулювання економіки», «Стратегія сталого розвитку» (довідка № 1168/01-10 від 22.07.2025р.).

8. Характеристика структури дисертації, її мови та стилю викладення.

Дисертацію викладено діловою українською мовою з дотриманням наукового стилю викладу результатів дослідження. Робота характеризується цілісністю, єдністю змісту, смисловою завершеністю та логічною послідовністю викладання матеріалу.

За змістом, структурою, викладом матеріалу, висновками дисертаційне дослідження цілком відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 051 Економіка.

Дисертаційну роботу Грабека Ярослава Августовича на тему «Формування та розвиток ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка оформлено відповідно до вимог ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання». Робота відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі зміна-

ми) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами).

За формою, змістом, глибиною розроблення та обґрунтування висновків дисертація є кваліфікованою науковою працею, виконаною на високому теоретичному та методичному рівні, що містить нові науково обґрунтовані результати щодо обґрунтування необхідності застосування та впровадження модернізації аграрного виробництва.

9. Дотримання принципів академічної доброчесності

У дисертаційній роботі Грабека Я.А. не виявлено ознак порушення принципів академічної доброчесності або норм законодавства про авторське право і суміжні права. Проведений аналіз свідчить про відсутність випадків неправомірних текстових запозичень чи використання наукових результатів інших дослідників без належних посилань на першоджерела.

10. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Грабека Я.А., необхідно також вказати, що у ході публічної презентації наукових результатів дисертації було висловлено низку зауважень і рекомендацій, спрямованих на поглиблення теоретичних положень та прикладних результатів дослідження:

1) рекомендовано розширити теоретичний аналіз механізмів формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки шляхом розгляду перспектив інтеграції в глобальні ланцюги вартості не первинних сільськогосподарських товаровиробників, а вітчизняних підприємств харчової промисловості, що дозволило б уточнити можливості нарощування доданої вартості в умовах євроінтеграції;

2) доцільно було б поглибити розгляд положень щодо впливу державної аграрної політики на виробництво високомаржинальної сільськогосподарської продукції, зокрема шляхом формування авторського бачення реформування механізмів державної підтримки виробництва дефіцитних видів продукції, насамперед тваринницької галузі;

3) поглиблення ідей розвитку внутрішніх ланцюгів вартості на основі розбудови власної переробки сільськогосподарськими товаровиробниками з урахуванням їх економічної та соціальної ефективності в контексті сталого розвитку сільських територій можна було б розвинути в проєктному розділі, що сприяло б розширенню практичної складової дослідження;

4) поглиблення обґрунтування особливостей формування ланцюгів вартості в умовах високого рівня внутрішнього використання виробленої продукції дозволило б більш детально проаналізувати міжнародний досвід функціонування аграрних ри-

нків, зокрема структури внутрішнього споживання зернової продукції в країнах Європейського Союзу;

5) доцільно уточнити окремі висновки щодо впливу експортно-імпортних потоків між Україною та ЄС на формування і розвиток ланцюга вартості в аграрному секторі економіки, зокрема шляхом диференціації оцінок експорту низько- та високомаржинальної сільськогосподарської продукції;

6) подальший розвиток розрахунків, пов'язаних із формуванням планових показників забезпечення скотарської галузі земельними ресурсами, міг би стати основою для створення передумов стабілізації поголів'я сільськогосподарських тварин, площ кормових угідь, пасовищ і сінокосів як однієї з цілей в системі засобів формування та розвитку ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції.

7) в роботі варто посилити теоретико-методичне підґрунтя запропонованих у роботі аналітичних інструментів, зокрема шляхом обґрунтування показника мультиплікатора перетворення валової доданої вартості в контексті методології аналізу ланцюгів вартості;

8) доцільно було б уточнити перелік чинників, що стримують відновлення та розвиток господарських зв'язків між сільськогосподарськими товаровиробниками і підприємствами переробної промисловості, шляхом врахування впливу формування в аграрному секторі економіки господарських структур холдингового типу, які зумовлюють інтеграцію виробничих і переробних ланок ланцюга вартості;

9) проведений аналіз впливу повномасштабної збройної агресії російської федерації на функціонування галузей сільського господарства України слід було б розширити з урахуванням просторової локалізації рослинницького та тваринницького виробництва, а також територіальних відмінностей у масштабах втрат виробничого потенціалу;

10) зважаючи на встановлені автором причини дефіциту плодоовочевої та ягідної продукції для потреб кінцевого споживання і промислової переробки, варто було б більш детально опрацювати проблеми розвитку інфраструктури зберігання плодоовочевої та ягідної продукції як ключової передумови забезпечення безперервності ланцюга вартості в плодопродуктовому підкомплексі, зокрема шляхом розширення відповідних положень у проєктному розділі дисертації;

11) доцільно розглянути можливість формування організаційно-економічного механізму стимулювання внутрішнього попиту на високомаржинальну сільськогосподарську продукцію, у тому числі продукцію тваринницької галузі, свіжі плоди, ягоди та виноград, як одного з чинників активізації інвестиційних процесів у відповідних сегментах аграрного сектору;

12) застосування сценарного підходу до прогнозування динаміки виробництва валової доданої вартості харчової промисловості України залежно від можливих

траекторій розвитку сільськогосподарського виробництва надало б розвитку аналітичним результатам, отриманим в процесі дослідження таких взаємозв'язків.

Разом з тим, висловлені зауваження не змінюють позитивної оцінки роботи та не знижують наукової та практичної значимості проведеного дослідження, а можуть бути використані автором у подальшій науково-практичній діяльності.

11. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Грабека Ярослава Августовича є завершеним самостійним науковим дослідженням у якому досягнуто мети та завдань, виконаним із дотриманням принципів академічної доброчесності, містить науково-обґрунтовані результати, що пройшли достатню апробацію.

Положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи примножують наукові знання, характеризуються науковою новизною, теоретичною і практичною цінністю.

Позитивно оцінюючи проведене дисертантом дослідження, можна вважати, що дисертаційна робота на тему «Формування та розвиток ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України в умовах євроінтеграції» за змістом, рівнем теоретичної обґрунтованості і практичної спрямованості висновків, розробок та дотриманням принципів академічної доброчесності, відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (із змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами). Дисертація може бути рекомендована для захисту в разовій спеціалізованій вченій раді з метою здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Головуюча на розширеному засіданні
кафедри економіки Уманського національного
університету, завідувач кафедри економіки,
кандидат економічних наук, доцент

Алла ОСІПОВА

Підпис <i>Алла Осипова</i>	
ЗАСВІДЧУЮ Завідувач канцелярії Уманського національного університету <i>Вікторія Сергієва</i>	
<i>12.01.2026</i> р.	